

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quęstio 2. Quę venerunt ad sepulchrum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

quod est rem ita confundi ut
dixerim nequeat, cum veroid tam n. x. imo magis
nos quam vesper faciat, illa quoque dici potest
S. p. u. g. ita semper verunt aut *εως* *εσπεραν*, aut *εως* *εσπεραν*,
aut *εως* *εσπεραν*, aut *εως* *εσπεραν*. Vno loco. Ecclesiast. 11. v.
6. vocant *ημεραν* diem. Quod ideo minor, quia alio-
quin *ημερα* etiam est ob: n. b. escere, ob: curari: itaque
ημερα etiam tenebras significat. Imo & noctem, ita-
que locutio pender ex Hebræo. Latini non solent ves-
pere nomine ultimam noctem spatium indicare. So-
lere autem Hebræos, seu Syros, & Chaldæos do-
cet nos primum caput Genesios, & hic locus, ubi est
מָרְכָה quod vesperam significat, & hic tamen no-
ctem.

§. 1. Hinc minus eorum probo sententiam, qui id-
em nomine vesperam venisse tradunt, quod à vespera
caperint omnia ad vngendū apparare. Vel quod sæ-
pius venisse arbitrentur alii vnam Magdalenam ve-
nisse, aliam mane venisse. Quamvis enim non du-
bitem, altera die post crucifixionem, aliquos ex illis
speculatum, non tamen hæc mulieres exierunt: Sab-
bathum enim quiescunt. Nec tollitur difficultas. Nam
dicitur vespera quæ luce scit in primam Sabbathi, vici-
na igitur soli exortui erat vespera. Et ut Syrus dicit:
quæ prima Sabbathi.

§. 2. Senius igitur ex Græco textu planus est. Nem-
pe *ημερα* *εως* *εσπεραν*, Sero Sabba horum, seu, sero
Sabbathi, quomodo Latini loqui non est permis-
sum. Græcis significat transacto Sabbatho tempus
nonimmeditè coniunctumque seu *καθ' ἑνὲς ἡμέρας*,
inlequens, sed à iquo intervallo. Itaque noctem de-
signat, seu p. item noctis, quæ dudum elapso Sabba-
tho, iam in lucem alterius diei per-
ditur. Ita Ambrosi-
us. in Lucam. Græce *εως* *εσπεραν* dixit, hoc est *εως*. Sero
autem *εως* *εσπεραν* significat in o. casum dicit. & cuiusque
responsum ad iudicium: quomodo, si cas: Sero mihi sugge-
sum est id est, tarde. Sero venit qui post prescriptum tempus
advenit: licet mane sequenti venerit, sero tamen est, ubi
genus tempus emensum est. Est & sero tempus noctis profun-
dum, si quis dicat sero ad lucubrandum surrexi.

Idem Gregorius Nysseno est. o. at. 2. de resurrectione.
Non dicitur igitur sero Sabbathi aut vesperi Sabbathi, ut
visum illius dici significaret, sed vesperi Sabbathi horum, ut
etiam & mulierum diuersim indicaret. Item aliquando nos
quæque si ex soleamus. *εως* *εως* *εσπεραν* *εως* *εσπεραν*, id est, tar-
dum ad tempus adfuit. *εως* *εως* *εσπεραν*, Serius ad horam,
et *εως* *εσπεραν*, Serius quam visus exigebat. Itaque *εως* *εσπεραν*
εως *εσπεραν*, longius & tardius præterit, septimana tempus si-
gnificat dicit.

Et Augustinus lib. 3. de consensu. Euangel. cap. 24.
Aperte prima noctis, quæ est vespera, ipsam noctem voluit si-
gnificare Mattheum, cuius noctis sine venerunt mulieres ad in-
dumentum. Et vero causâ intelligitur eandem noctem sic ap-
pellasse, quia iam à vespere sic erat asserre aromatata transacto v-
tuo Sabbathi, &c. Sic itaque dictum est, à vespere Sabba-
thi, ac si diceretur nocte Sabbathi, id est, nocte qua sequitur
primum Sabbathi.

Hæc consensu Latinorum & Græcorum. Quomo-
do etiam Thucydides dixit. *εως* *εως* *εσπεραν*, hoc est la-
tis, cum nox ageretur.

Et Hieronymus ad Hedibiam loco citato. Vespere
Sabbathi, id est, sero, non in ipiente nocte, sed iam
profunda, & magna parte transacta. Ut non sic iam
dies noctis vespera, si docet Ambrosius, & probat
Dionysius Alexandrinus Epistola ad Basilidem. Quod
autem noctem, & non vesperam pressè acceptam
Matthæi ultimo designet, id valde confirmat, quod
noctis subiungitur. Quæ luce scit in prima Sabbathi.

§. 3. Quod addit Matthæus *εως* *εως* *εσπεραν* *εως* *εσπεραν* eis *εως* *εσπεραν*
εως *εσπεραν*, illuc scire in vnum, vel primam Sabbathi. Intel-
ligendam ex Græco, *εως* *εως* *εσπεραν*, de die enim, non nocte sic

loqui solent. Sic & Herod. in Thalia *Αυτὴ ἡμέρα ὅς*
φωσκέειν αὐτὴν καὶ οὐκ ὡς συνήκαμεν παρῆσαν. Simul cum or-
ta die sex illi, ut const tuerant, adfuerunt. Et ar vero
dies, ut habet Aug. tracta. 120. in Ioannem: Vna Sab-
bathi, quem diem dominicum propter resurrectionem
Domini mos Christianus appellat.

QVÆSTIO II.

Quæ venerunt ad sepulchrum?

§. 1. **M**atthæus nominat Mariam Magdalenam,
de qua supra egi, & vnam fuisse docui. De-
inde alteram Mariam. Marcus cap. 16. Mariam Ma-
gdalenam, Mariam Iacobi, & Salomen. Lucas cap. 24.
vers. 10. his addit Ioannem, & alias quæ erant cum
eis. de quibus loquitur etiam cap. 23. vers. 55. & à Ga-
lilæa venisse, & aromata parasse. & eodem capite v.
49. Apud Ioannem Mariæ Cleop hæm entio est, stan-
tis ad crucem, cap. 19. vers. 25. ad sepulchrum solius
Magdalenæ meminit. Credibilem est, mulieres
omnes quæ venerant à Galilæa cum familia parasse a-
romata, omnesque simul venisse, ita ut numerosus
pirum foeminarum cœtus fuerit. Præcipuas nomi-
nare contenti fuerunt Evangelistæ. Aliarum memo-
ria est in libro vitæ.

QVÆSTIO III.

Quando venerunt ad sepulchrum?

§. 1. **M**atthæus ait *εως*, sero, seu vesperare Sabbathi,
hoc est admodum mane, seu vesperare, i. e.
nocte definente, luce maligna, cum paulum se au-
roram aperiret. Marcus ait, valde mane. Lucas, valde dilu-
culo, sed Marcus illud valde mane exponit. orto iam so-
le. Ioannes: cum adhuc tenebræ essent.

In conciliando igitur Ioannem & ceteris laborant. Nam
si ortus erat Sol, non iam tenebræ erant, nec *εως* *εσπεραν*
εως *εσπεραν* v. habet Lucas.

Prima conciliatio facilis est, sed periculosa; nempe
in Græco legendum *οὐκ ἔτι ἀνατέλλων ὁ ἥλιος*: in La-
tino, orto nondum sole. Verum obstant exemplaria cun-
cta. & Eusebius lib. 20. cap. 8. de demonstrat. Euang.
Dionysius Alexand. Epistol. ad Basilidem. Augusti-
nus libro 3. de consensu cap. 24. & Syrus textus, qui
expresse *καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἔτι ἀνατέλλων* *καὶ ὁ ἥλιος*, cum or-
tus esset sol. Beza vnum ex vetustissimis codicibus ci-
tat, qui habeat *οὐκ ἔτι ἀνατέλλων ὁ ἥλιος*, Oriente iam sole. Ori-
tem dicitur, cum iam aurora spargit solum, & nubi-
bus radii relucet, licet tenebræ sint. Hinc commu-
nis responso est. Magdalenam ad sepulchrum venisse
se crepusculo matutino, tenui sed maligna luce cum
sol oriretur, aut iam oriri cœpisset: ortum autem
intelligant, primam eius ex Oriente lucem: Non
enim cum primum sol oritur, cum orbis eius in hori-
zonte nostro cernitur, sed cum præuiam lucem emittit
aurora. Ita Augustinus, Lyranius, Theophylactus,
Maldonatus: qui etiam addit; Tenebris egredias or-
to iam sole venisse ad monumentum. Verum constat
adhuc fuisse tenebras *οὐκ ἔτι ἀνατέλλων ὁ ἥλιος*. Nam cum lux
vna hora ante exortum sideris sp. c. taretur, mox illæ
egressæ sunt, & antequam dilucesceret ad monimen-
tum venerunt. Tenebras quæsierunt, quod
timerent ne à ludæis impedi-
rentur.